

İktidar: Kişiler-arası, Organizasyonel ve Global Boyutları

Pazartesi, 7 Kasım 2005

KONU: İktidar nasıl kurumsallaştırılır ve uygulanır?

Foucault'nun şu ana kadar ki metodolojik yapılarının özeti:

iktidarı **aşırılıklarında** inceleyin
oyuncuların bilinçli planı olarak iktidar değil de plan/maksat kaybolduğu noktadaki iktidar
bunu alışkanlıklar ve pratiklerde **kurumsallaştırdık**
iktidar, devamlı **dolaşan** hiçbir zaman belirli bir yere yerleşmeyen bir şeydir—
bireyler, iktidarın nüvesi değildir, aynı zamanda hem üreticisi hem de nesneleryizdir

bugün, dördüncü metodolojik yapıdan bahsedeceğiz ...

Foucault notlarının s. 99, # 4

iktidarın giderek yükselen analizi—günlük, günlük hayatın mikro ilişkileri ile başlayın (örneğin, arkadaşlar arasında, müşteri/dükkan sahibi, öğrenci/öğretmen) ve yukarıya doğru gidin ve bu ilişkilerin daha büyük kurumsal yapılar içerisinde nasıl yer aldıklarını görün

en üstten değil de en alttan başlayın
fikir: en üste bakarak hiçbir şeyi ispat edemezsiniz

Diğer alıntılarda, Foucault yine hakikatten/iktidardan bahsediyor. *Cinselliğin Tarihi*'nde, Foucault cinsellik saplantısının, onu anlama ve muhtemelen yasaklama çabamız tarafından yaratıldığını iddia eder. Sekse dair yasaklamalarımız onu sınırlandırmaz ama hareke geçirir/heyecanlandırır, onunla sürekli meşgul olmayı getirir. Seks saplantımızın ana konusu olur. *Bir şeyi yasakladığımızı iddia ettiğimizde bile, onu dikkatimizi çekeriz.*

Modern dünyada iktidar nasıl çalışır?

Foucault sıklıkla “iktidarın kartografyası” olarak anılır. İktidarın işlediği yerleri tespit etti ve orta çağdan modern tarzdaki iktidara geçişi tartıştı.

--(a) **bedenlerin kontrolünden zihinlerin kontrolüne geçiş; (b) bedenlerin kontrolünden alanların kontrolüne geçiş.**

iktidar bölgeleri/merkezleri/siteleri = bedenler, zihinler

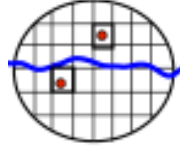
iktidar çeşitleri= dışlama, disiplin, yönetimsellik

* **dışlama**—insanların ayrılması ve uzaklaştırılması (örneğin, cüzamlılar, 18. yüzyıldan günümüze kadar deliler), **içerisi ve dışarısı arasında sıkı sınırlar**

--toplum saflaştırılıyor/katıksızlaştırılıyor

--saflık/temizlik, kirlenmiş üyelerden kurtulmayla korunur

* **disiplin**—örneğin, veba sırasında Londra ikiye bölünmüştü ve karantina altına alınmıştı, *diyagrama bakınız* (Bush geçenlerde bunu kuş gribine dair hatırlattı)

--insanların hareketleri kontrol edilerek vebayı kontrol ediyorlardı
--bu bir ayırma/sınır koyma yoludur ancak aynı zamanda disiplinin de başlamasıdır çünkü organizasyon ve düzenleme prensiplerine dayanıyordu, **alan içerisinde bedenleri düzenleme**
--ordu gibi düzenlenmişti, alaylara, alanlara ayrılmıştı—toplumun organize olmuş, disiplinli edilmiş bir makine gibi, fabrikalarda, okullarda tasnif edilmiş olarak düşünülmesi,
--kategorilere ayırarak da disiplin etmek, bilgi ve normalleşme organizasyon için kategoriler yaratır.

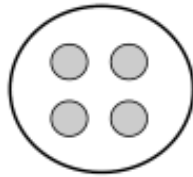
* **yönetimsellik**—gruplaştırılmış kontrolden ziyade serbest hareket etme nosyonu ile çalışır, sistematik düzene sokulamayan “liberal vatandaş”

--saflık/temizlik değil (dışlayıcı) ya da düzenleyici değil (disipline eden), onun yerine empoze edilen kısıtlamalarla yönetilemeyen bir özgürlük anlayışı üzerine kurulmuştur

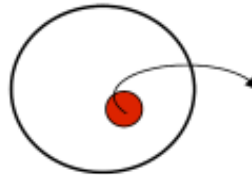
--**özgür ama yönetilebilen bir öznenin** rüyası/hayali—liberal iktidarın paradoksu

--Marx gibi: emeğimizi satmaya zorlanan “özgür” insanlarız; ahlaki düzenlemeler ihtiyaç duyan özgür vatandaşlar (örneğin, küresel kapitalizm yayılıyor, ahlaki olarak kendi kendini düzenleme söylemi de)

--Foucault: Özgür hareket eden vatandaşlarız ancak her yerde tehlike var—yaptığımız şey katılım kuralları yoluyla **mahrem/güvenli/sınırlı risk bölgeleri** yaratmak (alış-veriş merkezi; laboratuvar gibi)

yönetim zihniyeti
(özel yaşam alanları)

dışlayıcı
(olağan-dışının atılması)

Örnek: 16. ve 17. yüzyıllarda modern bilimin gelişmesiyle, **bilim insanların evlerinde yapılan özel/kişisel bir aktivite** idi.

Tycho Brahe—laboratuvarı onun için özel olarak yapılmış bir kale idi

--bilim herhangi bir şekilde kamusal olarak yapılmıyordu

--araştırmalarının sonuçlarını dünyaya göstermek için bir mekanizma yoktu

--insanlar bilim adamlarının söylediklerine nasıl inanmaya başladılar?

--insanlar deneyleri gözlemlemeye gelebilirlerdi (seyretme alanı laboratuvarın etrafındaydı) ancak davet edilmen gerekiyordu, ve ancak tanınıyor isen davet edilirdin

--**çok özel bir performanstı, alana giriş düzenlenmişti**

Robert Boyle—ne bulduğunu görmeleri için diğer asilleri evine davet etti

--bilimin yapıldığı alan özeldi

--gözlemleyenler ve dünyaya rapor edenler davet edilmiş olanlardı

19. yüzyıl—laboratuvar **profesyoneller** için olan bir yer olur

--üniversitelerde ve enstitülerdeki yerler olmaya başlıyor

--modern laboratuvarlar, özel olanlardan farklı olarak, hem “**disiplini**” hem de **alanı düzenleme kalıbını** örnekler(örneğin, mimari çizim modülleri bir laboratuardan diğerine üretiliyor—oldukça sıkı düzenlenmiş bir alandaki bir şebekenin başka bir çeşidi) ve **yönetimsellik** kalıbı (laboratuarda, kurallar vardır, girmek zorunda değilsinizdir, ancak eğer girerseniz, katılmanın kuralları vardır).

Foucault, bu alanın disipline edilmesini **panoptikon** (*diyagrama bakınız*) olarak tanımladı, **total kontrolün** olduğu alanın düzenlenmesi. Laboratuvarlarda bile, her şey **bir amaç için organize edilmiştir**. Fabrikalarda görülen bir alan düzenlemesidir bu. Veba sırasında Londra’yı düzenleyen şebeke fabrikayı düzenleyen disiplin prensibiyle aynıdır—**alandaki bedenlerin düzenlenmesi**. Hala, içinde bulunduğumuz disiplin çeşidi **alanda hareket edebilme kapasitemizin düzenlenmesidir**. Fabrikalar, insan davranışını kontrol edecek şekilde design edilmişlerdir. 1929’daki bir daktilo ofisi bile ya da 1960lardaki Fiat laboratuvarları ya da modern bilim laboratuvarları ya da tek sıra haline konulmuş okul sıraları—hepsi aynı bedensel/alan kontrolü kategorisindedir.

birahane ve barlar—disiplinden **yönetimselliğe** geçiş hareketinin başlangıcı (M. Valverde, *İstegin Hastalıkları*).

--pekçok hükümette salonu [uzun toplantılar] nasıl düzenleyeceklerine dair uzun tartışmalar
--İngiltere’de, salona *girişi* düzenlediler (sınırlı saatler). Kanunlar o alanda ne olacağını belirtti (yemek sunulması, oturacak yerin olması)—ABD’de 1919’daki içki yasağında olduğu gibi direkt bir yasa koymak yerine içki içmeyi böyle kontrol etmeye çalıştılar. Bir düzenlemeydi **bu çünkü fiziksel mekana girdiğinizde, davranışınız sınırlandırılıyor ve düzenleniyordu**.

--yönetim dürtüsü kuruma ve bu arada da burada kalıp içki içenlere yöneltilmişti
--bedenden zihine geçiş ve tekrar alana/mekana dönüş (ve bu arada o alanda olduğunda bedene ve zihine yönelik böylece *alan/mekan yönetim yönergesi olmuş olur*)

modern bilim binaları—özgürlük vizyonu, hoş geldiniz hissi
karşılama alanının ötesinde, düzenleme başlar, örneğin, “giremezsiniz” yazısı
düzenlenen alana karşı kamusal alan

Foucault’nun noktası/fikri: *iktidar nerede ya da kimde diye bir analize başlamazsın, etrafındaki göstergelere, alanın organizasyonuna bakarak başlarsın, ve burada ne oluyor diye sorarsın? İnsan davranışın hangi parçasına ulaşıyor ya da kontrol ediliyor?*

Foucault, disiplinin alanı organize ettiğini ancak **normallik kuramları** yaratarak zihinleri de organize ettiğini iddia eder. Bedenden zihine ve alana geçişimiz **normalleşme** süreçleriyle olur.

Düzenleme pek çok politik-olmayan **uzmanlar** ve **otoriteler** aracılığıyla başarılı, örneğin, tıbbi uzmanlar, profesörler, medya. Bize neyin iyi/normal/güzel/üretken olduğuna dair bilgi verirler. Bu bilgiye Foucault **disipline etmek** diyor çünkü bu bilgi akademik disiplinlerden geliyor—neyin normal olduğuna dair bir görüş veriyorlar ve bu bu fikirlerin dağıtıldığı yerleri (disiplinler) üretmek için birikir, daha sonra da hayatın dokusuna yerleşir (alanlar, aktiviteler, meslekler).

Disipline eden bilgi yoluyla normalleşme bedenden zihne geçtiğimizde başlar ancak sonra (tarihi olarak) uzamsal/mekansal olarak yerleşir—*alan sadece fiziki çizim olarak değil aynı zamanda o alanı yöneten kurullarla ve içindeki davranışlarla da düzenlenir.* O alana bir kez girdiğinde, o alanın kurallarına maruz kalırsın. Direkt, kişiden-kışıye hitaplar olmak zorunda değildir ama olabilir—**davranış, alanın organize ediliş şekliyle düzenlenmiş olur**, örneğin, (1) girebilirsin ya da giremezsin, ancak *eğer* girersen, başına gelecek olan şey *X* dir, ve/ya da (2) senden beklenen budur.

Dışlayıcı ve disipline edici metotlar yok olmadılar, **birikmiş/kümülatif etkileri** vardır. Disipline etmek ve yönetimsellik bir arada çalışabilir. Bir alana/mekana girdiğinde, bedenini organize edilecektir ve bir yöne daha diğerine kanalize edilecektir, ancak sen bu toplumdaki bir aktör olarak, neyin iyi olduğuna dair “uzman” bilgisinin ışığı altında **kendini yöneteceksin**. Kendilerini beklendiği gibi, normal olarak **yöneten/disipline eden öznel**er (makyajla, laboratuvar pratikleriyle, profesyonel kodlarla).

* **disiplin**—bedenleri disipline etmeyi başarmanın *yolu* alan/mekandır

* **yönetimsellik**—alan/mekan *nesnedir*—sen gelme ve gitme özgürlüğüne sahipsin, disipline edilme ya da edilmeme özgürlüğüne; ancak kişinin kendisini yönetmesinin teknikleri pek çoktur.

Alan/mekan, davranış/özbenler farklı bir şekilde anlaşılacak şekilde organize edilebilen bir şeydir. Bacon ve Descartes’ın uzayın/mekanın bir boşluk gibi olduğu, boş olduğu fikrini değiştirdik. Foucault’yla, **uzay/mekan düzenlemelerimiz ve yapılandırmalarımız yoluyla ürettiğimiz bir şeydir** (Lefevre’de de). Uzay/mekan belirli ilgilerin, belirli planların materyalleşmesidir, belirli sosyal ilişkilerin yoğunlaşmasıdır (Marx gibi: üretimin sosyal ilişkilerinin vücut bulması). *Uzay/mekan belirli pratikler/amaçlar ve akıldaki belirli kişilerle yapılandırılır.* (Stata Merkezi’ni ve yeni Beyin & Bilişsel Bilimler binasını ele alın—her biri bu alanda/mekanda ne yapılacağını ve kim için inşa edildiğini anlatan farklı bir maddeden ve farklı bir tasarımla yapılmıştır.)

Bir **üniformayla**, bir kişi hem kısıtlanır hem de etkin kılınır.

--bir kimlik verilir, kitleler arasından çıkarılır

--o kimlik sana bir rol verir, belirli yükümlülükleri yerine getirmek zorundasın yoksa o kimliği/rolü kaybedersin

--sorumlulukların olsa da, daha önce yapamadığın şeyleri yapabilme özgürlüğün vardır

--hem **iktidar sahibi hem de kısıtlanmış** olursun

Örneğin, NBA antrenörünün oyuncuların gardroplarıyla ilgili düzenleme yapması (takım elbise giyme zorunluluğu)

--muhtemelen, mücevher ve son moda kıyafetler giyme ikonluğunu alıyor ancak reklamın kolonize eden gücünü sarsıyor (belki)

--takım elbise karşı-kültürdür çünkü “cafacı” giyim ana akım haline geldi

İlkokul ve liselerdeki üniforma giyme konusu (sınıf tartışması)

--öğrenciler ne düşünüyor:
--sosyoekonomik farklılıkları eşitliyor
--çocuklar zaten okula bile gelmek istemiyorlar, ve empoze edilen bir kural daha
--statünü mahirane bir şekilde katabilirsin
--semptomun değişmesi temel sebebi değiştirmez
--üniformalar dikkat dağınıklığını önler
--bir kimlik olarak üniforma—rolüne ve beklentilere uymanı sağlar (örneğin, üniforma ya da bir okul binası içerisinde olduğu için öğrencidir)
--başkalarıyla ilişki kurma özgürlüğü—stile dayalı gruplar kurmak
--Profesör Silbey tartışmanın ana konusu üzerine yorum yaptı: bizler, **arzuları/zevkleri olan eşsiz bireyleriz**, farklı roller öğrenen süngerleriz—ancak şunu sormalıyız: *bu “eşsiz” arzuları nereden alıyoruz?* Neden insanlar bu yolu önerir? Ne yapmaya çalışıyorlar? Neden? Ahlaki bir kodun empoze edildiği argümanı üniforma olmadan herhangi bir ahlaki kod empoze edilmediği fikrini çağrıştırıyor? Moda nedir?

Bu üniforma tartışmasında bir **özgürlük** konusu vardır...

* Foucault'ya göre, burada iktidar nerede yatıyor? Bu üniforma tartışmasında, **kodların çok derinlere yerleştiğini** anlıyoruz (belki de moda sadece yüzeysel bir gösterge, bir performans mekanizması olarak giysiler)

--özetleyen gözlem: **hangi gruba dahil olduğumuzun göstergesi** olarak *satın aldıklarımıza* güçlü bir bağlılık—ama satın aldığımız şey nedir? Gençlik kimliklerini bulmak/gerçekleştirmek için alış-veriş ediyor.

*Foucault, bize *neden* diye sordu. Neden bize neyin güzel ve iyi olduğunu söyleyen güçlere bağımlığımız olduğunu düşünüyoruz? Her birimizin birer birey olarak içkin, otantik bir arzuyu ifade ettiğini ve bunu ifade edebilme hakkı için savaştığımızı düşünüyoruz —Foucault ve Marx bize böyle söylediler.

* Foucaultcu ve Marxçı soru şudur: *neden hepimiz alış veriş ediyoruz?*